

Cedent a pozostałe strony czynności cesji umowy w prawie włoskim

Assignor's legal relations with the other parties to the action in Italian law

Anna Maria Barańska, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Wydział Prawa i Administracji

Typ artykułu: przeglądowy.

Źródło finansowania badań i artykułu: środki własne Autorki.

Cytowanie: Barańska A.M., (2017) *Cedent a pozostałe strony czynności cesji umowy w prawie włoskim*, „Rynek-Spoteczeństwo-Kultura” nr specjalny (26)/2017, s. 45-49, <https://kwartalnikrsk.pl/Artykuły/RSK-Specjalny-2017/RSK-Specjalny-2017-Baranska-cedent-a-pozostale-strony-czynnosci-cesji-umowy.pdf>

STRESZCZENIE

Tematem artykułu są obowiązujące w prawodawstwie włoskim stosunki prawne cedenta łączące go z pozostałymi stronami czynności w związku z dokonaniem cesji umowy. Wraz z dokonaniem cesji umowy, dotychczasowy dłużnik przestaje być stroną umowy pierwotnej, a zatem również podmiotem zobowiązanym do świadczenia. Zaistniałe przekształcenie podmiotowe nie uwalnia go jednak od nowopowstałych – w związku z dokonaną cesją umowy – obowiązków wobec cesjonariusza i pierwotnego wierzyciela. Zgoda cedowanego wierzyciela może być bowiem opatrzona zastrzeżeniem o obciążeniu dłużnika subsydiarną odpowiedzialnością za niewykonanie zobowiązania przez cesjonariusza. Z kolei wobec nowego podmiotu cedent ponosi *ex lege* odpowiedzialność gwarancyjną za fakt istnienia stosunku pierwotnego. Dodatkowo, może on również przyjąć na siebie – w formie poręczenia – odpowiedzialność za spełnienie świadczenia przez wierzyciela.

Słowa kluczowe: cesja umowy, art. 1408 Codice civile, art. 1410 Codice civile, cedent, cesjonariusz.

The subject of the present article are assignor's legal relations with the other parties to the action, being in force in the Italian law. Along with making assignment former debtor ceases to be a party to the original agreement, therefore the entity obliged to provide services. The transformation occurred does not release it, however, from the newly established – under the transfer agreement – obligations towards the creditor and the assignee. The ceded creditor acceptance of the assignment agreement might be subject to bear a subsidiary liability of the debtor for nonperformance by the assignee. In turn, to the new entity, the assignor shall be borne by *ex lege* against warranty responsibility for the validity of the ceded relation. Moreover, it may voluntarily assume – in the form of guarantees – responsibility for the performance to the creditor.

Keywords: assignment of contract rights, art. 1408 of the Codice Civile, art. 1410 of the Codice civile, assignor, assignee.

ABSTRACT

Wstęp

Cesja umowy w prawie włoskim jest czynnością prawną trójstronną, która wpływa na wzajemne relacje wszystkich biorących w niej udział podmiotów. Jej skutki są niezależne od tych wywieranych przez umowę pierwotną i mogą zostać podzielone na trzy główne kategorie: podstawowe (*essenziali*), naturalne (*naturali*) i akcesoryjne (*accidentali*) (Carresi 1950: 81).

Skutki podstawowe występują *ex lege* i nie mogą zostać wolą stron ograniczone bądź też wyłączone. Zasada ta nie znajduje natomiast zastosowania odnośnie tzw. skutków naturalnych, które występują automatycznie, o ile strony nie postanowią inaczej. Wreszcie, skutki akcesoryjne to te, które wystąpią jedynie wtedy, gdy strony to w umowie wyraźnie zaznaczą.

Niezależnie od faktu, iż cedent jest podmiotem występującym ze zbywanego stosunku, to na mocy dokonanej cesji umowy staje się on na nowo złączony węzłem obligacyjnym z każdym z pozostałych podmiotów.

To zaś w praktyce skutkuje powstaniem różnorodnych stanów faktycznych, które wielokrotnie budzą liczne kontrowersje w doktrynie.

Zwolnienie cedenta z odpowiedzialności wobec dotychczasowego wierzyciela

Jedną z zasadniczych konsekwencji cesji umowy jest zwolnienie cedenta z wszelkiej odpowiedzialności wobec cedowanego podmiotu. Skutek ten następuje z chwilą zawarcia przedmiotowej umowy (Clarizia 2005: 117; Gabrielli 2012: 276.). Cecha ta zresztą w sposób najbardziej jaskrawy odróżnia tę instytucję od „klasycznego” przejęcia długu, o którym mowa w art. 1273 *Codice civile* (dalej: c.c.) (Regio decreto z dnia 6 marca 1942 r. nr 262). W jego przypadku bowiem całkowite zwolnienie dotychczasowego dłużnika z odpowiedzialności możliwe jest wyłącznie, gdy wierzyciel wyrazi na to zgodę (Andreoli 1951: 49).

Przy umowach o charakterze ciągłym skutek zwalniający występuje wyłącznie *ex nunc* i nie pozbawia dotychczasowych stron umowy roszczeń odnośnie świadczeń, których termin wymagalności nadszedł przed dniem dokonania przelewu (Carresi 1950: 93; Gabrielli 2012: 276; Albanese 2008: 339; Fusaro 2006: 248; Gallo 2010: 1738). Nie ma jednak przeszkód, by strony w tym zakresie umówiły się inaczej. Mogą one również przy okazji dokonywania cesji umowy ustalić wedle własnego uznania moment, od które-

go czynność ta zacznie wywierać skutki prawne (Carresi 1950: 93; Gabrielli 2012: 276; Albanese 2008: 339; Fusaro 2006: 248; Gallo 2010: 1738). Wraz ze zmianą osoby dłużnika modyfikacji ulega również majątek, z którego możliwe będzie prowadzenie ewentualnej egzekucji. W konsekwencji, skuteczne dokonanie cesji umowy powoduje wygaśnięcie istniejących dotychczas zabezpieczeń, zarówno osobowych, jak i rzeczowych. Zgodnie jednak z treścią art. 1275 c.c. norma ta nie ma charakteru bezwzględnie obowiązującego i może zostać wyłączona na mocy porozumienia stron, o ile osoba udzielająca zabezpieczenia wyrazi na to zgodę.

Subsydiarna odpowiedzialność cedenta za dotychczasowe zobowiązanie

Na gruncie art. 1408 c.c. dotychczasowy wierzyciel ma możliwość wyeliminowania skutku w postaci zwolnienia cedenta z odpowiedzialności za dotychczasowe zobowiązanie. Zamieszczenie takiego zastrzeżenia w razie niespełnienia świadczenia przez nowego dłużnika upoważnia scedowany podmiot do zwrócenia się do pierwotnie zobowiązanego o spełnienie świadczenia. W konsekwencji, wyrażenie zgody przez dotychczasowego wierzyciela zaczyna pełnić dwójną funkcję, gdyż nie tylko przesądza o definitywnym dojściu do skutku cesji umowy, ale również o zwolnieniu pierwotnego dłużnika z ciężącej na nim odpowiedzialności. Skorzystanie z tego uprawnienia przez dotychczasowego wierzyciela może jednak budzić pewne wątpliwości w zakresie istnienia konsensusu odnośnie całej czynności prawnej pomiędzy trzema podmiotami. Z jednej bowiem strony cedent i cesjonariusz wyrażają wolę dokonania przekształcenia, wskutek którego ten drugi stanie się jedynym dysponentem praw i obowiązków wynikających z pierwotnego stosunku. Z drugiej strony, poprzez wyrażenie warunkowej zgody, dotychczasowy wierzyciel jednoznacznie manifestuje, że nie jest zainteresowany definitywnym uwolnieniem dłużnika z ciężących na nim zobowiązań. To zaś stoi w sprzeczności z ideą ostatecznego wygaśnięcia istniejącego dotychczas stosunku pomiędzy cedentem a wierzycielem.

Zdaniem U. Natoli w omawianej sytuacji dochodzi do powstania nowego stosunku prawnego, który łączy od teraz cesjonariusza z pierwotnym kontrahentem i stanowi swoistą kombinację przelewu wierzycielności oraz kumulatywnego przystąpienia do długu (Puleo 1939: 78; Natoli 1946: 326). Dotychczasowa odpowiedzialność za własne zobowiązanie przeradza się bowiem w odpowiedzialność o charakterze subsydiarnym i gwarancyjnym. Nie sposób zaś przyczyn tej nowopowstałej odpowiedzialności upatrywać w istniejącym zobowiązaniu pierwotnym (Puleo 1939: 78). Zwolennicy postrzegania cesji umowy jako trójstronnej czynności prawnej postrzegają zastrzeżenie wierzyciela jako swoistą ofertę o treści odmiennej od tej złożonej przez cedenta w chwili wyrażenia chęci dokonania przelewu umowy. Zmodyfikowana przez wierzyciela oferta może następnie zostać przyjęta bądź też odrzucona przez cedenta (Albanese 2008: 341; Clarizia 2005: 119; Fusaro 2006: 249; Carbone 2000: 330). Z kolei autorzy broniący tezy o dwustronnym charakterze cesji umowy podkreślają, że wierzyciel może zastrzec taki skutek wyłącznie uprzednio wobec dokonania czynności cesji umowy, względem której pozostaje podmiotem zewnętrznym (Cicala 1962: 211). Za dominujący obecnie uznać należy jednak pogląd, iż skorzystanie z tego uprawnienia nie wpływa w żaden sposób na samą strukturu

zę zobowiązania. Nadal pozostaje ono czynnością trójstronną, na mocy której dochodzi do zmiany dotychczasowej strony umowy z cedenta na cesjonariusza, z tą tylko różnicą, iż ten ostatni pozostaje subsydiarnie odpowiedzialny za spełnienie świadczenia (Andreoli 1951: 57; De Nova 1982: 567). Samo zaś zastrzeżenie winno być traktowane jako rodzaj wyjątkowego uprawnienia o charakterze potestatywnym, przyznanego przez ustawodawcę w celu ochrony zaufania wierzyciela do pierwotnego kontrahenta (Gabrielli 2012: 278; Anelli 2006: 1352). Wyrażeniu warunkowej zgody przez dotychczasowego wierzyciela zawsze zresztą towarzyszy akceptacja ze strony cedenta, z tą tylko różnicą, że dotyczy ona „nowej” oferty. Innymi słowy, pomiędzy stronami nadal istnieje konsensus odnośnie dokonywanej czynności, tylko w formie zmodyfikowanej względem „klasycznej” cesji umowy. Rozstrzygnięcia wymaga nadto kwestia charakteru przyjętej na siebie przez cedenta odpowiedzialności. Jako subsydiarną definiuje ją F. Carresi (Carresi 1950: 98; Andreoli 1951: 58). Zwraca uwagę, iż jej źródłem nie jest stosunek stanowiący przedmiot cesji, a zawarte równocześnie porozumienie pomiędzy cedentem i pierwotnym wierzycielem (Albanese 2008: 342; Carbone 2000: 331; Clarizia 2005: 127). Wskutek jego powstania dłużnik nie odpowiada już za własne zobowiązanie, ale wyłącznie za niespełnienie świadczenia przez osobę trzecią, tj. cesjonariusza. Odpowiedzialności tej nie można nadto utożsamiać z poręczeniem, które ustanawiane jest wolą poręczyciela (art. 1936 c.c.) (Carbone 2000: 332; Gabrielli 2012: 278). Na gruncie art. 1408 ust. 2 c.c. dla powstania tego skutku decydująca jest zaś wola cedowanego podmiotu, który niejako zmusza cedenta do wyrażenia zgody na przyjęcie przedmiotowej odpowiedzialności, o ile zależy mu na dokonaniu cesji umowy. Nadto, poręczyciel odpowiada za zobowiązanie wraz z dłużnikiem w sposób solidarny. Odpowiedzialność cedenta ma natomiast charakter wyłącznie subsydiarny. Wreszcie, M. Andreoli zauważa, iż gdyby wolą ustawodawcy było ukształtowanie sytuacji cedenta jako poręczyciela, to odwołałby się do tej instytucji wprost, tak jak to uczynił w art. 1410 c.c. (Andreoli 1951: 58). Dodatkowo, przeciwko przyjęciu odpowiedzialności w charakterze poręczyciela przemawia również fakt, iż cedent nie odpowiada za cudze zobowiązanie, a wyłącznie za jego niewykonanie przez osobę trzecią. Choć bowiem niewątpliwym jest, że wskutek dokonania cesji umowy cesjonariusz staje się nowym dysponentem praw i obowiązków wynikających z danego stosunku prawnego, to pierwotny dłużnik nadal jest odpowiedzialny za własne zobowiązanie, albowiem wobec sprzeciwu wierzyciela pozostaje przy nim jego pasywna część. W doktrynie prezentowany jest również pogląd, iż odpowiedzialność ta ma charakter solidarny (Cicala 1962: 214; Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 1 czerwca 2004 roku, nr 10485). Sam bowiem fakt ograniczenia odpowiedzialności dłużnika do przypadku niewykonania zobowiązania przez cesjonariusza nie może jeszcze przesądzać o jego subsydiarnym charakterze. Zgodnie z brzmieniem art. 1293 c.c. odpowiedzialność solidarna nie jest wykluczona w sytuacji, gdy każdy dłużnik odpowiada podług innych zasad. W konsekwencji, również w przypadku odpowiedzialności o charakterze solidarnym, dopuszczalne jest wprowadzanie pewnych modyfikacji. Możliwość żądania spełnienia świadczenia od cedenta nie jest natomiast uzależniona od przeprowadzenia nieskutecznej egzekucji wobec cesjonariusza. Scedowany podmiot może zwrócić się do cedenta już w momencie, gdy cesjonariusz nie uczyni zadość wezwaniu do

spełnienia wymagalnego świadczenia. Dotychczasowy wierzyciel ma obowiązek zawiadomienia cedenta o niespełnieniu świadczenia przez cesjonariusza w ciągu 15 dni (art. 1408 ust. 3 c.c.). Nakaz ten winien być traktowany jako bezwzględny obowiązek, którego naruszenie skutkuje powstaniem odpowiedzialności odszkodowawczej wobec cedenta. Wierzyciel, który nie zawiadomi cedenta w terminie, może zostać zobowiązany do naprawienia wynikłej w związku z tym szkody. Należy jednak podkreślić, że uchybienie to nie prowadzi nigdy do wygaśnięcia uprawnienia do żądania spełnienia świadczenia (Andreoli 1951: 60; Carresi 1950: 102; Clarizia 2005: 128; Benedetti 1998: 171; Bianca 2000: 772).

Odpowiedzialność gwarancyjna cedenta wobec cesjonariusza

Na mocy art. 1410 c.c. cedent ponosi wobec cesjonariusza odpowiedzialność za ważność umowy pierwotnej. W pojęciu tym zawiera się nie tylko gwarancja istnienia cedowanej wierzytelności, ale również wszelkich związanych z nią uprawnień (Andreoli 1951: 60; Carresi 1950: 102; Clarizia 2005: 128; Benedetti 1998: 171; Bianca 2000: 772).

Istotne w świetle tej regulacji wydaje się rozstrzygnięcie czy charakter wspomnianej odpowiedzialności skorelowany jest jakkolwiek z odpłatnością cesji umowy. Problem ten nie występuje dla tych przedstawicieli doktryny, którzy twierdzą, iż przedmiotowej czynności nie można dokonać pod tytułem darmym (Cicala 1962: 153). Dla R. Cicali stanowisko to jest skutkiem przyjęcia, iż cesja umowy to kombinacja przelewu wierzytelności i przejęcia długu, przy których zawsze istnieć będzie pewna wzajemność świadczeń. I tak, w przypadku cesji umowy sprzedaży (bądź umowy o dzieło) cesjonariusz uiszcza na rzecz cedenta należną za towar (dzieło) cenę. Przy umowie cesji skorelowanej z wymianą przekształceniu podmiotowemu towarzyszyć będzie transfer określonego dobra na rzecz cedenta. Wreszcie możliwa jest też najprostsza z sytuacji, w której cedowana wierzytelność odpowiada co do wartości przyjmowanemu długowi, a zatem zyskiem cedenta staje się pozbycie obowiązku.

Przyjmując jednak pogląd o jednorodnej naturze czynności cesji umowy, powyższe uwagi nie mogą znaleźć zastosowania. W konsekwencji, stanowisko to za dopuszczalne uznaje dokonanie tej czynności zarówno odpłatnie, jak i nie (Zaccaria 1985: 284). Jako czynność odpłatną definiuje przede wszystkim takie porozumienie, na mocy którego istnieje równowaga pomiędzy otrzymywanymi przez strony korzyściami i nabywanymi ciężarami. O tytule darmym zaś należy mówić wtedy, gdy widać ewidentną dysproporcję pomiędzy sytuacją obu stron. Jak podkreśla jednak A. Zaccaria, o odpłatnym charakterze nie przesądza jeszcze sam fakt, że cesjonariusz zostaje zobowiązany do spełnienia określonego świadczenia. Dopiero bowiem ekonomiczna możliwość jego przyrównania do wartości otrzymywanych korzyści może o tym świadczyć. W związku z przyjęciem takiego stanowiska, powstaje jeszcze pytanie, czy dokonanie cesji umowy pod tytułem darmym rodzi taką samą odpowiedzialność cedenta, jak jej dokonanie odpłatnie. Twierdząco odpowiada na nie F. Carresi (Carresi 1950: 92). Jego zdaniem przesądza o tym fakt, iż w treści art. 1410 c.c. brak rozróżnienia tych dwóch przypadków. Odmienny pogląd wyraża natomiast A. Zaccaria, która w tym zakresie zasadne uznaje odwołanie się do treści art. 1266 c.c., zgod-

nie z którym w przypadku nieodpłatnego przelewu wierzytelności zastosowanie znajduje art. 797 cc stanowiący o ograniczonej odpowiedzialności darczyńcy. Zauważa przy tym, że zajęcie stanowiska przeciwnego godzi w generalną zasadę przyznającą darczyńcy uprzywilejowaną pozycję i prowadzi do nieuzasadnionego zaostreżenia jego odpowiedzialności (Benedetti 1998: 182; Bianca 2000: 721; Clarizia 2005: 151; Gabrielli 2012: 284; Zaccaria 1985: 286). Ochrona przewidziana na gruncie z art. 1410 c.c. nie ma jednakże charakteru bezwzględnego. Konieczne jest bowiem również zapewnienie ochrony pozostającemu w dobrej wierze cesjonariuszowi (Benedetti 1998: 186; Clarizia 2005: 151; Fusaro 2006: 251; Gabrielli 2012: 284; Zaccaria 1985: 286). W konsekwencji, gdy cesjonariusz podczas dokonywania czynności wiedział, że pierwotna umowa jest nieważna znajdzie *per analogia* zastosowanie art. 1491 c.c., który wyłącza odpowiedzialność sprzedawcy w przypadku, gdy kupujący wiedział o wadach rzeczy w chwili jej zakupu lub mógł je z łatwością zauważyć. Jeśli natomiast nieważność stosunku podstawowego jest wynikiem sprzeczności z prawem, to cesjonariusz pozostanie chroniony, o ile jego niewiedza w tym przedmiocie była niezawiniona (Zaccaria 1985: 290; Gallo 2010: 1744). Odpowiedzialność cedenta, o której mowa w art. 1410 c.c. zaktualizuje się w pierwszej kolejności w przypadku, gdy pierwotna umowa okaże się nieważna bądź w ogóle nieistniejąca (Bianca 2000: 721; Clarizia 2005: 153; Gabrielli 2012: 284). Warto w tym miejscu jednak podkreślić, iż w określonych przypadkach, na skutek dokonania cesji umowy, nieważna bądź nieistniejąca umowa może przymiot ten stracić i zostać konwalidowana zgodnie z brzmieniem art. 1444 c.c. (Clarizia 2005: 154). Tytułem przykładu można podać sytuację, w której w chwili zawierania umowy pierwotnej brak było jej przedmiotu, natomiast w momencie dokonywania cesji umowy przedmiot ten już istnieje. W konsekwencji, złożenie oświadczenia woli przez pierwotne strony stosunku o chęci jego scedowania wywoła dwojakie konsekwencje, tj. dojście do skutku umowy oraz dokonanie przekształcenia podmiotowego. Podobny stanie się również w sytuacji, gdy umowa pierwotna była czynnością symulowaną. Podstawą będzie jednak norma zawarta w art. 1415 c.c., zgodnie z którą umowa taka wywołuje skutki prawne wobec osób trzecich działających w dobrej wierze (Anelli 2006: 1360).

Pierwotna umowa może również być nie tyle nieważna bądź nieistniejąca, ale podlegać ubezszkudzeniu w związku z wystąpieniem przy jej zawieraniu wad oświadczeń woli, tj. błędów, podstępów lub przymusu fizycznego (Carresi 1950: 89; Gabrielli 2012: 284). W świetle dominującego poglądu, świadomi tej okoliczności cedent i wierzyciel mogą w sposób dorozumiany sanować istniejącą wadę wraz ze złożeniem swoich oświadczeń woli podczas dokonywania cesji umowy. Wynika to z brzmienia art. 1444 c.c. (Benedetti 1998: 188; Cicala 1962: 110; Zaccaria 1985: 294). Co ważne, późniejsze wobec przekształcenia podmiotowego wykrycie przez scedowany podmiot wady nie uniemożliwia mu żądania ubezszkudzenia pierwotnej umowy. W sytuacji tej zaktualizuje się bowiem odpowiedzialność cedenta wobec cesjonariusza na podstawie art. 1410 c.c. Odmienne należy natomiast traktować przypadek dokonania cesji umowy w celu sprzecznym z prawem. Tylko wiedza o tym fakcie wszystkich stron zobowiązania może prowadzić do nieważności czynności (Gabrielli 2012: 285). Granicznym przypadkiem odpowiedzialności cedenta na gruncie art. 1410 c.c. jest rozwiązanie umowy

(Benedetti 1998: 188; Clarizia 2005: 155; Zaccaria 1985: 298). Z jednej bowiem strony zgodnie z literalnym brzmieniem tego przepisu cedent odpowiada z mocy prawa wyłącznie za ważność zbywanej umowy, a zatem poza zakresem zastosowania tej normy winny pozostać wszelkie przypadki jej następczego rozwiązania. Z drugiej jednak taka interpretacja wydaje się pozostawać w sprzeczności z wykładnią celowościową tej normy, której zadaniem jest ochrona cesjonariusza przed oszustwem ze strony cedenta (Benedetti 1998: 189; Zaccaria 1985: 299). Powodem rozwiązania umowy może być bowiem również zdarzenie sprzed dokonania cesji umowy. W konsekwencji, cedent będzie odpowiadał wobec cesjonariusza za te przypadki, gdy dotychczasowy wierzyciel będzie miał prawo rozwiązać umowę z uwagi na uprzednią wobec czynności cesji okoliczność. Poza zakresem regulacji art. 1410 c.c. pozostaną natomiast te sytuacje, w których to cesjonariusz z takiego uprawnienia będzie mógł skorzystać w związku z zaistnieniem okoliczności sprzed daty przelewu umowy. Odmienna interpretacja skutkowałaby przyjęciem rozwiązania, w którym cesjonariusz byłby podwójnie wzbogacony, albowiem mógłby żądać naprawienia szkody zarówno od wierzyciela, jak i cedenta na podstawie art. 1410 c.c. Bez znaczenia dla powstania odpowiedzialności cedenta na gruncie art. 1410 c.c. pozostanie również fakt, iż pomiędzy nowym dłużnikiem a wierzycielem dojdzie do rozwiązania umowy w związku z wystąpieniem następczych wobec cesji umowy okoliczności. Powyższe uwagi znajdują również zastosowanie w przypadku ziszczenia się warunku rozwiązującego oraz wystąpienia warunku zawieszającego, istnienia których w chwili zawierania umowy nie był świadomy cesjonariusz. W przypadku warunku zawieszającego możliwość pociągnięcia cedenta do odpowiedzialności pozostanie aktualna wyłącznie do czasu jego urzeczywistnienia. W przypadku wadliwości scedowanej umowy zasadne wydaje się natomiast odwołanie do treści art. 1490 cc, na mocy którego sprzedawca (tu cedent) gwarantuje, iż przedmiot sprzedaży jest pozbawiony wad. Takie rozwiązanie, bardziej niż możliwość powołania się na nienależyte wykonanie umowy, pozwala zapewnić kompleksową ochronę cesjonariuszowi. Poza dyspozycją art. 1410 cc pozostaje również dokonanie cesji umowy przez *falsus procurator*, gdyż w razie braku jej potwierdzenia przez osobę uprawnioną (cedenta) czynność ta w ogóle nie dochodzi do skutku (Clarizia 2005: 159). Za właściwsze w tej sytuacji należy uznać odwołanie się do art. 1478 cc oraz art. 1479 cc, które regulują kwestię sprzedaży cudzej rzeczy (Benedetti 1998: 189; Fusaro 2006: 252; Gabrielli 2012: 285; Gallo 2010: 1745; Zaccaria 1985: 309).

Świadczenie odszkodowawcze

Z braku odmiennych postanowień umownych naprawienie szkody na gruncie art. 1410 c.c. obejmuje *damnum emergens* powstałe w związku z niewykonaniem zobowiązania (Gabrielli 2012: 285). Dochodzi do powstania swoistej fikcji prawnej jakoby pierwotna umowa była ważna, a zatem możliwe było wywodzenie z tego faktu określonych skutków prawnych. Przy miarkowaniu wysokości należnego cesjonariuszowi odszkodowania nie bez znaczenia pozostaje oczywiście fakt, iż na skutek nieważności stosunku pierwotnego również cesjonariusz został zwolniony z obowiązku świadczenia, a zatem poczynił w tym zakresie pewne oszczędności (Carresi 1950: 91; Zaccaria 1985: 281).

Poręczenie cedenta na wypadek niewykonania zobowiązania przez scedowany podmiot

Na podstawie art. 1410 ust. 2 c.c. cedent może dobrowolnie przyjąć na siebie również odpowiedzialność za niewykonanie zobowiązania przez dotychczasowego wierzyciela. Odpowiedzialność ta ma charakter poręczenia, a zatem cedent odpowiada solidarnie z wierzycielem (Mirabelli 1980: 431; Andreoli 1951: 61; Gabrielli 2012: 286). Zasadne wydaje się również stanowisko, iż przyjęcie na siebie tej odpowiedzialności należy traktować jako osobną wobec cesji umowy czynność prawną (Criscuoli 1957: 1608; Natoli 1946: 235). Podkreślenia wymaga przy tym, iż reżimu tej odpowiedzialności nie należy utożsamiać z odpowiedzialnością na wypadek niewypłacalności scedowanego dłużnika, o której mowa w art. 1267 c.c. Na jej podstawie bowiem cedent odpowiada wyłącznie w granicach własnego przysporzenia, powiększonego o należne odsetki oraz poniesione w związku z tą sytuacją przez cedenta wydatki. Na gruncie zaś regulacji z art. 1410 ust. 2 c.c. odpowiedzialność cedenta nie jest w żaden sposób ograniczona (Benedetti 1998: 194). Poręczyciel zobowiązany jest zwrócić nie tylko sumę odpowiadającą zobowiązaniu głównemu, ale również wszelkie świadczenia akcesoryjne oraz poniesione przez cesjonariusza z tego tytułu wydatki (art. 1942 c.c.).

Pozycja cedenta a prawo polskie

W prawie polskim sukcesja osoby trzeciej (cesjonariusza) w pozycję prawną dotychczasowej strony umowy jest dopuszczalna na zasadzie swobody umów i następuje przy zachowaniu tożsamości całego stosunku, podobnie jak w przypadku przelewu wierzytelności i przejęcia długu. Innymi słowy, nabywana przez podmiot wstępujący wierzytelność jest identyczna względem tej przysługującej dotychczasowej stronie, a przejmowany dług jest tożsamy z tym ciężącym na poprzedniku prawnym. Dopuszczalność tej instytucji w polskim prawie cywilnym w związku z zasadą swobody umów skutkuje jednak całym szeregiem następstw, w tym brakiem szczególnej regulacji odnośnie pozycji ustępującej strony (cedenta) względem pozostałych stron umowy. Wydaje się, że wraz ze skutecznym dokonaniem czynności cesji umowy zostaje on definitywnie zwolniony od ciężących na nim dotąd obowiązków i nie ponosi szczególnej odpowiedzialności wobec pozostałych stron, o ile nie zostanie to wyraźnie inaczej zastrzeżone. Podstawą jego ewentualnej odpowiedzialności mogą być przepisy części ogólnej kodeksu cywilnego oraz prawa zobowiązań, które znajdują zastosowanie również do umów nienazwanych.

Podsumowanie

Jako czynność trójstronna cesja umowy wywołuje liczne skutki prawne w obrębie wzajemnych stosunków wszystkich trzech podmiotów. Samo zbycie pozycji kontraktowej przez cedenta nie pozwala mu się nigdy definitywnie uwolnić od skutków prawnych związanych zarówno ze stosunkiem pierwotnym, jak i cesją umowy. Najważniejszą konsekwencją tej czynności jest zwolnienie cedenta z wszelkiej odpowiedzialności wobec cedowanego podmiotu. Skutek ten zasadniczo następuje z chwilą zawarcia przedmiotowej umowy i odróżnia tę instytucję od „klasycznego” przejęcia długu.

Cesja umowy bez zwolnienia cedenta z odpowiedzialności za spełnienie świadczenia niewątpliwie nie kreuje nowego typu czynności prawnej. Jej odmienność sprowadza się do tego, iż wstąpieniu w całość stała praw i obowiązków przez cesjonariusza, towarzyszy porozumienie dotychczasowych stron umowy. Na jego mocy pierwotny dłużnik zgadza się na przyjęcie na siebie subsydiarnej odpowiedzialności na wypadek niewykonania świadczenia przez nowy podmiot. Na mocy art. 1410 c.c. cedent ponosi wobec cesjonariusza odpowiedzialność za ważność umowy pierwotnej. W pojęciu tym zawiera się nie tylko gwarancja istnienia cedowanej wierzytelności, ale również wszelkich związanych ze stosunkiem uprawnień. Odpowiedzialność ta aktualizuje się w przypadku nieistnienia oraz nieważności umowy, a także w razie możliwości jej następczego ubezszkudzenia lub rozwiązania. Świadczenie należne cesjonariuszowi obejmuje *damnum emergens* powstałe w związku z niewykonaniem zobowiązania. Zakres tej odpowiedzialności ulega natomiast znacznemu ograniczeniu, jeśli cesja umowy dokonana została nieodpłatnie.

Cedent może również przyjąć na siebie dobrowolnie odpowiedzialność za niewykonanie zobowiązania przez dotychczasowego wierzyciela. Odpowiedzialność ta ma charakter poręczenia, a zatem odpowiada on za świadczenie główne bez ograniczeń i solidarnie z wierzycielem.

Bibliografia

1. Albanese A., (2008) *Della cessione del contratto, Commentario del Codice Civile Scialoja – Branco*, Bologna: Zanichelli e dalla Societa Editrice del Foro italiano.
2. Andreoli M., (1951) *La cessione del contratto*, Padova: CEDAM.
3. Anelli F., (2006) *La cessione del contratto* [w:] Gabrielli E., (red.), *Trattato Rescigno – Gabrielli*, tom I, Torino: UTET Giuridica.
4. Benedetti A.M., (1998) *La cessione del contratto*, Milano: Giuffre.
5. Bianca C.M., (2000) *Diritto civile, III, Il contratto*, Milano: Giuffre.
6. Carbone V., (2000) *La cessione del contratto* [w:] *Trattato Bessone*, tom XIII, Torino, UTET Giuridica.
7. Carresi F., (1950) *La cessione del contratto*, Milano: Giuffre.
8. Cicala R., (1962) *Il negozio di cessione del contratto*, Napoli: Edizioni Scientifiche Italiane.
9. Clarizia R., (2005) *La cessione del contratto, art. 1406-1410, Il Codice Civile Commentario*, Milano: Giuffre.
10. Criscuoli G., (1957) *Il negozio di sostituzione e la cessione del contratto, Giustizia civile*.
11. De Nova G., (1982) *La cessione del contratto* [w:] Rescigno P., (red.), *Trattato di diritto privato*, tom X, Torino: UTET Giuridica.
12. Fusaro A., (2006) *La cessione del contratto* [w:] Costanza M., (red.), *Trattato Roppo*, tom III, Milano: Giuffre.
13. Gabrielli E., (2012) *Commentario del diritto civile*, Torino: UTET Giuridica.
14. Gallo P., (2010) *Trattato del contratto*, tom II, Torino: UTET Giuridica.
15. Mirabelli G., (1980) *Delle obbligazioni. Dei contratti in generale (art. 1321-1469)*, Torino: UTET Giuridica.
16. Natoli U., (1946) *Alcuni aspetti della cessione del contratto secondo il nuovo codice civile, Giurisprudenza completa della Corte suprema di Cassazione – Sezioni civili. Riferimenti Normativi.*, tom II.
17. Puleo S., (1939) *La cessione del contratto*, Milano: Giuffre.
18. Regio decreto z dnia 6 marzo 1942 r., nr 262.
19. Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 1.06.2004 r., nr 10485, (2005) *Il Corriere giuridico*.
20. Zaccaria A., (1985) *Cessione del contratto e garanzia della sua validità, Rivista di diritto civile*.